

operácia

Každé piate bábätko patrí pod nôž. Má totiž prietrž. Zatiaľ čo bežná trhlina pri pupku sa zacelí aj sama, zriedkavejšia v slabinách je oveľa nebezpečnejšia. Ak pricvikne črievko, chlapčenské vajíčko či dievčenský vaječník!

Keď ide o život

Miško zažil oboje. Narodil sa predčasne a patrí k deťom, pre ktoré je slabinová prietrž typická. Z detí narodených pred termínom ňou trpí každé tretie. Lekári však Miškovi najskôr objavili drobnú prasklinku pod pupkom. Starí rodičia poradili čerstvým rodičom prekryť slabé miesto mincou. Mama a otec, neskúsení v rodičovských rolách, začali s plnou vážnosťou riešiť, aká minca bude najvhodnejšia. Až pediatrička v poradni predpísala na pupček náplasť a nočná mora sa začala. „V priebehu mesiaca až šiestich týždňov

sme vyskúšali všetko, čo sa v Bratislave dalo zohnať. Malý reagoval prudkými alergiami. Pokožka mu sčervenela a vysiala sa škaredými vyrážkami,“ spomína chlapčekova mama Karin. Miškova jemná pokožka bola na dotyk horúca a zapálená všade pod náplastou i v jej bezprostrednom okolí. „Ale boli sme takí ustráchaní o jeho zdravie, že sme sa neopovážili s prelepovaním prestať. Spojili sme sa aj s nemocnicou, kde maličky ležal hneď po narodení. Nezniesol ani náplasť, ktorou mal vtedy prichytené infúzie. Kamarátka mi nosila iné značky z Rakúska. Boli pre neho

rovnako dráždivé. Dovolila som si vždy len niekoľkodňovú prestávku, kým nezmizli najhoršie prejavy alergie. Potom som rýchlo skúšala nový typ náplasti. Maličky napokon vyzeral, akoby mal na brušku popáleninu. Už som neverila, že to bude v poriadku. Až chirurg nám dovolil s prelepovaním skončiť,“ spomína Karin. Napriek tomu, že chlapčeka mali neskôr operovať, trápenie na brušku sa vyriešilo – pupočná hernia sa postupne uzavrela sama. Celkom spontánne. Miško mal v útlom veku problémy s imunitným systémom a občas bol málokrvný. Do-

dnes trpí alergiami na viacero látok vrátane lepev na mnohých zdravotných náplastiach. Aj preto trvalo dlhšie, kým sa podarilo vyriešiť jeho druhý veľký problém – škúlenie. Po tejto operácii malo byť s chlapčekom už všetko v poriadku. Malo byť.

VRÁTIL SA!

„V štyroch rokoch začal chodiť do škôlky. Raz večer po kúpaní som si všimla, že na pravej strane má inak tvarované slabiny a prechod k vajíčku ako na ľavej. Pravé vajíčko sa mu začínalo vyššie a bolo väčšie než ľavé. Nezdalo sa mi však, že by mohol mať problém s vajíčkami. Predčasne narodené deti sú lekármi pozorne sledované z každej stránky. Určite by ma upozornili, keby čosi nesedelo. Až potom mi zaplo – môj drobček má znova prietrž. Teraz v slabinách,“ približuje svoje zistenie Karin. Nemýlila sa. Maminu „diagnózu“ potvrdila pediatrička aj detský chirurg. Miško má päť rokov a tentoraz naozaj potrebuje operáciu. Musí sa však na ňu pripraviť: „Mám v čerstvej pamäti, aké trampoty sme si užili pri operácii očí. Najradšej by som sa už vyhla dlhému pobytu v nemocnici a hrozbe, že jednému lekárovi vysvetlíme malého zdravotné problémy a niekto iný sa neopýta, ani si nič neprečíta, len urobí presne to, čo malému škodí. Chcem mať syna neustále na očiach a vidieť každý kúsok náplasti, ktorým mu prelepia ranu alebo akúkoľvek kanylu, ktorú mu zavedú do telička.“

DETI NIE SÚ MALÍ DOSPELÍ

Keby sa pruh – prietrž či hernia – objavil v rovnakom čase u polročného bábätka a zároveň u jeho takmer štyridsaťročného otca, budú to dve odlišné diagnózy. Dospelý si ublížil námahou, športom, každodenným preťažovaním. Detský pruh je iný – vrodený. „Neznamená to, že je dedičný,“ varuje detský chirurg MUDr. Jozef Babala, PhD. No aj keď sa prejaví u desaťročného chlapca, bolo len otázkou času, kedy sa ukáže: „Išlo o vrodené sklony. Prietrž sa obvykle objavuje od novorodeneckého veku až po školský. Naši pacienti sú šesťstogramové bábätká i stokilogramoví adolescenti,“ prízvukuje chirurg. Detský pruh sa operuje vždy v celkovej anestézii, klasickou operáciou a bez použitia známej sieťky. Aj keď je prietrž veľmi časté ochorenie detí i dospelých, vyžaduje si iný postup a liečbu.

PUPOK

Pod pupkom má pruh až dvadsať percent najmenších detí. „Nebýva to závažný stav. Ak nepôsobí príliš rušivo, naozaj neesteticky – teda ak hernia nie je príliš veľká – čakáme s operáciou do troch až štyroch rokov,“ vysvetľuje chirurg z Detskej fakultnej nemocnice na bratislavských Kramároch. Tento pruh sa dokáže uzavrieť sám. Niekedy sa len zmenší. „Lepenie mincí a dokonca ani náplastí nemá veľký efekt,“ prízvukuje MUDr. Jozef Babala. Ak sa pupočná hernia neuzavrie do štyroch rokov, bez chirurgického zákroku sa už pravdepodobne nezatvorí. Preto sa operácia odkladá. Pricviknutie orgánov z brušnej dutiny je pod pupkom mimoriadne raritné.

SLABINY

Pruh v slabinách z vlastnej vôle nezanikne. Nikdy sa ho nepokúšajte prelepovať – náplastami ani mincami! Mohli by ste priškrtiť vnútorné orgány a spôsobiť viac škody ako úžitku. Odstrániť sa dá len operáciou. Objaví sa náhle a môže sa zväčšovať. Ak dieťa rastie, zväčšuje sa aj prietrž. Neraz sa zväčšuje dokonca výraznejšie, než by ste očakávali v súvislosti s rastom. Poľguľovitý výklenok nie je nebezpečný, kým je mäkký, elastický a pri jemnom stlačení nevyvoláva bolesť. V tomto prípade je dosť času operáciu vopred naplánovať. „Ak sa slabinová hernia neprejavuje, teoreticky s ňou možno existovať. Ak je však dieťa zdravé, operáciu neodkladáme. Neriskujeme komplikácie. Slabinový pruh riešime čo najskôr,“ zdôrazňuje chirurg. Prietrž je s brušnou dutinou spojená blanitým vakom. Prechádza cez slabinový prstenec a môžu doň vkĺznuť orgány z bruška. Obdobou slabinového pruhu je takzvaný „vodný“, pri ktorom je vak naplnený čírou tekutinou. Kanálik spájajúci brušnú dutinu s vakom je počas života v maternici otvorený a pri narodení sa má uzavrieť. Až šesťdesiat percent malých pacientov má prietrž na pravej strane slabín, štvrtina na ľavej a asi pätnásť percent má dvojité – na oboch slabinách. Pomer medzi chlapcami a dievčatami je takmer rovnaký, hoci chlapcov je nepatrne viac. Po päťnástom roku sa vrodený slabinový pruh takmer neobjavuje. Najviac postihuje dojčatá a škôlkarov.

V NEBEZPEČENSTVE ŽIVOTA

Chlapcom môže výklenok zostúpiť až do ➤

ZBAVÍTE SA PRIETRŽE ZA DEŇ ALEBO ZA TRI?

MUDr. Jozef Babala, PhD.

Operácia detského pruhu patrí medzi pár desiatok výkonov, ktoré ministerstvo zdravotníctva povolilo operovať takzvanou jednoduchou zdravotnou starostlivosťou.

Táto metóda šetrí čas rodičom, peniaze poisťovniam i zbytočný stres deťom. Po celý čas sú s mamou a otcom a čo najskôr po zákroku odchádzajú späť domov – do domácej starostlivosti. Nie všetky zdravotné poisťovne ju však podporujú rovnako.

Najťažší prístup k tejto metóde majú doteraz poisťovne Všeobecnej zdravotnej poisťovne. V minulých rokoch uzavrela poisťovňa zmluvy na operácie pruhov s nemocnicami a nenechala si priestor pre poskytovateľov jednoduchovej chirurgie. „Stále verím, že sa to zmení. Rokujeme s novým vedením, aby mali všetci pacienti právo slobodnej voľby. Vo svete sa jednoducho vybaví polovica chirurgických výkonov. Je to bežný akceptovaný postup. U nás sotva päť percent,“ konštatuje chirurg MUDr. Jozef Babala, PhD., ktorý je aj zakladateľ jedného z prvých nešťátnych centier pre detskú jednoduchovú chirurgiu – Euromed. Máte dieťa poistené v poisťovni, ktorá považuje jednoducho chirurgiou za príliš veľký luxus? Chcete si teda zákrok uhradiť z vlastného vrecka? Viete, čo odpovie skúsený chirurg? „Ak sú v ponuke obe možnosti – klasická operácia pruhu alebo jednodňová – a ak ich obidve pacientova poisťovňa akceptuje, je správne ich objektívne a bez navádzania poriadne vysvetliť a ozrejmiť. Pacient a jeho rodič sa rozhodnú, ktorou cestou pôjdu. Iné je, keď jednu z možností pacientova poisťovňa neuznáva. Nepovažujem za morálne, aby pacient, ktorý je poistený a má mať rovnaké právo voľby, musel platiť v hotovosti. Od jednodňovej operácie v tomto prípade radšej odhovám.“

operácia

mieška. Dievčatkám v ňom niekedy možno nahmatať tuhý útvar pripomínajúci fazuľku. Je to vaječník. Ak niečo také zaregistrujete, neodkladajte návštevu lekára! V slabínovom pruhu je reálna aj hrozba priškrtenia črievka, prípadne slepého čreva. Sú to príhody, ktoré si vyžadujú urgentnú operáciu. „Orgány vo vaku sa môžu prechodom cez úzku bránku priškrtnúť a opuchnúť. Tieto stavy už priamo ohrozujú život. V hre je zástava krvnej cirkulácie. Pri neskoro rozpoznanej príhode môže dievčatko prísť o vaječník, chlapec o vajíčko. Ak uviazne črevo, môže vzniknúť črevná nepriechodnosť. Črevná kľučka môže zasa odumrieť a infekciou ohroziť brušnú dutinu,“ prízvukuje chirurg Jozef Babala a dodáva: „Ak sa pruh objaví hneď po narodení, pravdepodobnosť pricviknutia je najvyššia do jedného roka.“

Po prvom roku života riziko pricviknutia výrazne klesá. Existuje vysvetlenie? Tesné plienky? Priveľa či primálo pohybu batolaťa? Nestresujte sa. Takúto príčinu hľadáte zbytočne. „Pricviknutie je zvlášť nebezpečné pre nedonosené bábätká. Vonkajší a vnútorný prstenec slabínového kanála majú hneď jeden za druhým. Je to miesto, kde sa môže črievko priškrtnúť. Rastom sa u nich, rovnako aj u ostatných bábätiek, pomery menia. Prstence sa od seba vzdalujú a vzniká väčší priestor na slabínový kanál. Tým klesá riziko vážnych komplikácií,“ spresňuje odborník.

ČO TREBA ROBIŤ?

Nemáte vyštudovanú lekársku fakultu, ale máte doma dieťa s prietržou, ktoré ešte len čaká na operáciu? Obávate sa vážnych komplikácií? Ako ich zavčas rozpoznáť? Keď sa relatívne neškodný pruh otočí o stoosemdesiat stupňov a naberie kurz životunebezpečného ochorenia, musíte svojho drobca doviezť rovno na chirurgickú pohotovosť. Čo všetko si treba všímať?

- Pruh, ktorý už nejaký čas na dieťatku pozorujete, sa zmení na tvrdý a na dotyk bolestivý.
- Zmení sa aj farba pokožky nad herniou. Už nie je detský svetlá či ružová, naberie červenú až modrú farbu. Spôsobuje to zvýšené prekrvenie – po pricviknutí krv neprúdi, ako by mala, viac priteká a menej odteká.
- Krátko po pricviknutí začne byť dieťa nepokojné. Ak ho dobre poznáte a venujete mu pozornosť, zmenu v správaní zaregistrujete. Prvotný nepokoj sa mení na neschopnosť

robiť čokoľvek iné, než uvedomovať si bolesť. Pozor: Maličké dieťa ju nedokáže pomenovať ani opísať!

– Deti často plačú, mnohé dokonca vracajú. Črievko môže byť pricviknuté silnejšie alebo slabšie. Podľa toho závisí postup aj intenzita ďalších príznakov. „V zásade sú to hodiny. Diagnóza je, našťastie, známa. Väčšinou sa k nám deti dostávajú bez vážnejších komplikácií. Aj keď potrebujú urgentnú operáciu, nemajú odumretú črevnú kľučku,“ opisuje MUDr. Jozef Babala, PhD. Bez rýchlej pomoci by priškrtenie čriev v slabínovej prietrži viedlo k ďalšej zbytočnej smrti...

Skúsení chirurgovia dokážu zaseknuté črievko vrátiť na svoje miesto aj manuálne. Vmasírovaním v ambulancii. Potrebujú však čo najviac informácií i časových údajov. Ak chcete pomôcť, sledujte čas, odkedy ste zmeny v správaní začali vnímať. Neznamená to však, že problém s pruhom bude vyriešený. Je to prvá pomoc, po ktorej musí nasledovať operácia. „Niekedy v ten istý deň, niekedy o deň neskôr. Dieťatku sa však hneď výrazne uľaví,“ vraví chirurg.

RANA, ŠITIE...

Ak si myslíte, že chirurg sa vás opýta, či môže vaše dieťa pri operácii uspať, alebo ho má nechať pri vedomí a podať mu len „lokálku“, ktorá nezaťažuje organizmus, ste na omyle. „Iba dospelým sa podávajú iné typy narkózy. Deti nedokážu spolupracovať ako dospelí. Odniesli by si ťaživé zážitky a spomienky. Iná ako celková anestézia je v ich prípade nezmysel,“ upozorňuje chirurg Babala.

Počas operácie si chirurg overí, či je vak s herniou prázdny. Nesmie v ňom zostať nijaký vnútorný orgán. Až potom ho možno podviazať a odstrániť. Väčším deťom chirurg otvára aj prednú stenu slabínového kanála. „Chlapcom tadiaľ vedie semenný povrazec. Sú v ňom cievy, semenovod a jeho obaly. Všetko veľmi jemné štruktúry. Nesmú sa poškodiť. Treba ich opatrne a pozorne oddeliť,“ opisuje odborník.

Po odstránení pruhu sa všetko v slabínách vráti späť – vďaka plastike kanála. „Treba na to odhad. Nové miesto na cievy a semenovod nesmie byť príliš široké ani príliš úzke. Pruh by sa mohol zopakovať, alebo, ak by tam bolo príliš tesno, mohli by sa cievy pricviknúť,“ vysvetľuje chirurg. Napokon možno zašívajú. Zásadne takzvaným vnútrokožným stehom. Po

operácii zostane drobcovi v slabínách štvor- až päťcentimetrový rez. Presne v mieste, kadiaľ hernia vychádzala von.

Chýbala vám pri operácii známa sieťka? U detí sa nepoužíva: „Nemá zmysel. Detský pruh je nepriamy. Prechádza slabínovým kanálom pozdĺžne. U dospelých ide pruh priamo. Prerazí oslabenú zadnú stenu slabínového kanála, pretne ho a prechádza priamo cezeň. Na spevnenie zadnej steny potrebujeme sieťku. U detí nič také nevzniká. Existuje hádam len pár vzácnych výnimiek – niekoľko detí v puberte,“ vymenúva MUDr. Jozef Babala, PhD.

HOTOVO?

Možno si po operácii prinesiete domov mrzutú kôpku bez nálady a chuti do života. Lekár vám navrhne, aby ste sa zásobili trpezlivosťou a detským liekom proti bolesti. A možno budete prekvapení. Už o dva dni sa drobci nedajú udržať v pokoji. Chcete to urobiť násilu – zo strachu, aby sa pruh nevrátil? Nemusíte. Aj v tomto je detský pruh iný než dospelácky. Dospelým reálne hrozí recidíva. Návratnosť u detí je nižšia než jedno percento. „Deti cítia, koľko pohybu zvládnu. Bolesť ich prirodzene tlmí v prehnanej aktivite. Ak sa časom dieťatku hernia vráti, skôr môže ísť o technickú chybu. U dospelých sa predpokladá, že návratnosť súvisí s opätovným preťažovaním, ktoré u nich pruh spôsobilo aj prvýkrát,“ dodáva J. Babala. Hneď po operácii však nepodceňujte iné komplikácie. Ak sa objavia, skontaktujte sa so svojím lekárom:

- Opuch: Niekedy sa objaví pozdĺž slabín a vnútorných obalov. Trvá týždeň alebo aj dva. Ustúpi spontánne.
- Opuch mieška: Ustúpi spontánne.
- Krvácanie a podkožná krvná zrazenina: niekedy sa objaví v slabine, u chlapcov niekedy až v miešku. Zväčša sa dokáže vstrebať. Výnimočne však musí zakročiť lekár a drenážou urobiť zadržanej krvi cestičku von.
- Zápal: zriedkavá komplikácia. Podozrenie padá na hygienické pomery a nemocničné baktérie, ktoré sa nedajú nikdy úplne odbúrať. Niekedy sú nutné antibiotiká, inokedy stačí lokálna liečba – obklady, prípadne chirurgické odstránenie ložiska.

Ivana PAULÍKOVÁ
foto: Vladimír VAVREK

KDE HO BUDŮ OPEROVAŤ?

V NEMOCNICI

Prietrž sa väčšinou operuje plánovane. Pobyť trvá tri dni a dve noci.

Najväčšie plus:

Ak vznikne akákoľvek komplikácia, môžu operáciu prevziať skúsenejší lekári – chirurgovia či anesteziológovia. Nemocnica je pripravená operovať kedykoľvek – aj urgentne.

Mínus: anonymita lekárov a personálu.

Čo všetko musíte vybaviť ešte predtým?

- ▶ Lístok od pediatra k detskému chirurgovi.
- ▶ Vyšetrenie u detského chirurga priamo v nemocnici alebo u spádového chirurga, ktorý dohodne ďalší postup s nemocnicou.
- ▶ Vyšetrenie v anesteziologickej ambulancii.
- ▶ V týždni pred plánovanou operáciou vyšetrenie u pediatra s odbermi krvi podľa odporúčania anesteziológa a potvrdením, že dieťa je zdravé.

Nástup do nemocnice:

- 1. deň:** Prijatie na lôžkové oddelenie. Dieťa má právo na prítomnosť jedného z rodičov. Samostatná izba býva k dispozícii za príplatok.
- 2. deň:** Ráno nalačno podanie lieku a čakanie na operáciu podľa harmonogramu. Vo výnimočných prípadoch môže byť zákrok presunutý o ďalší deň neskôr. Od odchodu dieťaťa do sály po jeho návrat na izbu môžu uplynúť aj dve hodiny. Patrí sem príprava pacienta, anestézia, operácia, prebudenie a prvé pooperačné sledovanie. Rodič k týmto úkonom nemá prístup. O dieťa sa v tomto čase stará zdravotná sestra.
- 3. deň:** Kontrola chirurgom, prepustenie do domácej starostlivosti.

Po návrate domov:

Po týždni zjzdete na kontrolu do chirurgickej ambulancie, prípadne na výber stehov. Navštívite pediatra a odovzdáte mu prepúšťaciu správu. Dohliadnete na dvojtýždňovú rekonvalescenciu dieťaťa v domácom prostredí. Dieťa nemá diétnu obmedzenia. No školák či väčšie, športovo aktívne dieťa potrebuje mesačnú pauzu v športových aktivitách.

V CENTRE JEDNODŇOVEJ CHIRURGIE

Jednodňovou chirurgiou sa nikdy nerobia urgentné operácie, iba plánované. Pacientmi môžu byť len deti bez známych zdravotných komplikácií. Centrum jednodňovej chirurgie nie je miesto pre neskúsených chirurgov, iba pre špičkové zohraté tímy.

Najväčšie plus:

Pobyť trvá dve až štyri hodiny. Dieťa je maximálne chránené pred odolnými nemocničnými baktériami. Po vyšetrení dieťaťa chirurgom sa časová strata znižuje na minimum – komunikácia prebieha často e-mailom alebo telefonicky.

Mínus: Spočívajú najmä v nedostupnosti zákroku. Jednodňovú chirurgiu podporujú hlavne poisťovne Union a Dôvera. Detská jednodňová chirurgia taktiež nie je dostupná po celom Slovensku. Po zákroku lekári neodporúčajú cestovať s malým pacientom dlhšie než hodinovú vzdialenosť od chirurgického centra!

Čo všetko si musíte vopred vybaviť?

- Lístok od pediatra k detskému chirurgovi.
- Návšteva chirurgickej ambulancie, ktorá zabezpečuje aj služby jednodňovej chirurgie a vyšetrenie dieťaťa priamo tam. Dohodnutie prípadných ďalších vyšetrení.
- V týždni pred plánovanou operáciou

návšteva u pediatra, či je dieťa zdravé. Ak netrpí chronickým ochorením, nepotrebuje odbery krvi.

Operácia:

V dohodnutý deň:

- ▶ Príchod v presne stanovený čas.
- ▶ Vyšetrenie anesteziológom a podanie predoperačných liekov.
- ▶ Umiestnenie dieťaťa na lôžko. Rodič je pri dieťati.
- ▶ Operácia – približne dvadsať minút až pol hodiny.
- ▶ Návrat na lôžko. Monitoring dieťaťa. Rodič je pri ňom.
- ▶ Kontrola anesteziológom.
- ▶ Kontrola chirurgom.
- ▶ Prepustenie do domácej starostlivosti, približne dve hodiny po operácii.

Po návrate domov:

- Prvý deň zostávate telefonicky a e-mailom v kontakte s chirurgom.
- Po týždni prídete na kontrolu do chirurgickej ambulancie.
- Navštívite pediatra a odovzdáte mu prepúšťaciu správu.
- Rekonvalescencia a obmedzenie športových aktivít potrvá rovnako dlho ako po operácii v nemocnici. Zákroky sú rovnaké – iný je len prístup k nim.